

Hans Linov og Jens Lampe: Møller på Als. (Forlaget Falken, Åbenrå, 1966). 115 s.

Det er en smuk bog, der her er udsendt om de alske møller, og det er en bog, der giver adskilligt mere, end titlen lover. Kort, klart og særdeles overskueligt gives en oversigt over møllervæsenets historie fra oldtiden frem til nutiden. Linien er endda trukket ud til nogle bemærkninger om kornets vandring til Danmark, og derefter skitseres, hvad man ved om møller her i landet. Også mølleriets fagudtryk, teknik og problemer gennemgås. Alt i alt er den almindelige oversigt, hvormed bogen indledes, en hel lille håndbog for mølleinteresserede.

Bogens hovedstykke er dog naturligvis en gennemgang af samtlige alske møller, kornmøller, pumpemøller, vandmøller, vindmøller, kort sagt alle typer og former af møller, der har eksisteret på øen. Der gives alle de oplysninger, der har kunnet findes frem om dem, og et stort og godt illustrationsmateriale gør bogen anskuelig, samtidig med at det teknisk er blevet et særdeles fint værk. Blot savnes et register til gavn for dem, der ud fra andre referencer end møllernes navne, vil ind i emnet.

Manuskriptet til bogen blev for nogle år siden præmieret ved en konkurrence om lokalhistoriske afhandlinger, som amtskredsen for Sønderborg amt under Historisk Samfund for Sønderjylland udskrev. Hans Linov er selv alsisk møller, mens Jens Lampe er en velkendt lokalhistoriker; hans store viden om Als' historie har støttet Linovs tekniske indsigt. Det færdige resultat er et smukt vidnesbyrd om nytten af sådanne lokalhistoriske initiativer.

H. P. Clausen

Johannes Oldendorphs selvbiografi. En præsteskæbne fra Haderslev i hertug Hans den Ældres tid. Udgivet ved A. Andersen. (Skrifter, udgivne af Historisk Samfund for Sønderjylland. Nr. 34. 1966). 169 s.

Pastor A. Andersen vandt megen anerkendelse for sin oversættelse og udgave for nogle år siden af Jacob Fabricius den Yngres optegnelser. Han har nu sat sit sikre kendskab til latinen ind på en udgave af den selvbiografi, som præsten Johannes Oldendorph har skrevet i 1500-tallet.

Oldendorph var født i Haderslev og døde samme sted i 1566. Han uddannedes bl. a. i Wittenberg, hvor han hørte Luther og Melancthon. Senere kom han til London, hvor han i Lambeth Palace arbejdede hos ærkebiskopen af Canterbury, Thomas Cranmer, kendt for den villighed, hvormed han bistod Henrik VIII i dennes ægteskabssager. Også København besøgte Oldendorph, og her kom han i forbindelse med Niels Hemmingsen.

En livsgerning søgte han at skabe sig i Haderslev, men hans sind, der undertiden formørkedes og gjorde ham uomgængelig eller rent ud utilregnelig, skabte ham mange vanskeligheder. Både hans oplevelser på rejserne og hans problemer i Haderslev er tydeligt i hans gengivelse præget af hans vanskelige, ofte syge sind. Billedet af den haderslevske gejstlighed i denne periode, da reformationens tanker konsolideredes, er derfor ret så problematisk. Det samme gælder det indtryk, erindringerne giver af hertug Hans og hans gejstlige rådgiver, provst Jørgen Boie.

Selvbiografien har tidligere været anvendt i uddrag af Holger Fr. Rør-dam og Th. O. Achelis, men først nu udgives den i sin helhed med både den latinske tekst og en dansk oversættelse. Udgiveren har ret i, at bo-